

ХРОНІКА

РАЇСА ВАСИЛІВНА ШИЯН – НАУКОВЕЦЬ, ПЕДАГОГ, ЛЮДИНА (ДО 60-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

У мальовничому волинському краю, в тихому провінційному, однак давньому, місті Любомлі (перша писемна згадка – 1287 р., як володіння володимирського князя Івана Васильовича; у середньовіччі це було знане ярмаркове місто; тут працювали щоденні базари і щорічно відбувалося 5 ярмарків) у перший місяць весни, в сім'ї Василя і Марії Патієвич з'явилася на світ дочка, котру нарекли іменем Раїса. Ім'я це грецького походження й означає “покійна, легка, доброзичлива, поступлива, розсудлива”. Людина з таким ім'ям не пробачає обману, вміє згуртувати товариство; їй притаманні такі риси: впевненість у собі, самостійність у прийнятті рішень, здатність постояти за себе.

Народилася Раїса Василівна Шиян 12 березня 1947 р. Походить із шанованої в Любомлі родини. Батько – Василь Григорович, робітник райпобуткомбінату, а мати – Марія Семенівна, домогосподарка, виховувала двійко дітей: донечку Раю і молодшого сина Гриця.

Рая росла допитливою дівчинкою. У 1954–1964 рр. навчалася й успішно закінчила середню школу №1 м. Любомля. Оскільки у школі найцікавіше викладалися уроки історії, тож не дивно, що для подальшого навчання обрала історичний факультет Львівського університету (1964).

Худорлява, з широко відкритими чорнющими очима, дівчина, мов та губка, вбирала в себе знання. Вчилася добре, та й викладачі були знамениті: професори Д. Похилевич, Ю. Гроссман, І. Вейцківський, Г. Гербільський, Я. Кісь та інші. Це були не тільки відомі вчені, а й інтелігенти, педагоги, від котрих можна було багато чого почерпнути. Рая проживала в студентському гуртожитку на теперішній вул. П. Дорошенка. Жилося нелегко (в основному на студентську стипендію), особливо після смерті батька, котрого втратила на третьому році навчання.

Цілком відповідаючи значенню імені, яким її нарекли, Рая заслужила повагу і любов до себе. Як водилося серед студентства, на парах траплялися курйози. Так, одного разу, знаючи, що Рая дуже боїться павуків, її колежанка Надя спіймала павука, завернула його в папір і передала як записку для Раї. Нічого не підозрюючи, Рая відкрила записку і, страшенно злякавшись, здійняла крик. Покарання не забарилося – доц. Я. Кісь негайно вигнав Надю з аудиторії.

Водночас, це були роки тривожної “хрущовської” відлиги. Серед студентства ходили “самвидавні” тексти В. Симоненка, Є. Сверстюка,

І. Дзюби. Зі своєю товаришкою Надією Раїса поширювала ці видання, також брала участь у їх кулуарному обговоренні. На гарненьку дівчину заглядалося чимало факультетських парубків, та своє єдине на все життя кохання вона знайшла в особі блакитноокого студента юридичного факультету – Степана Шияна. Після закінчення університету вони побралися (1968).

У 1968–1971 рр. працювала вчителем історії в середніх школах у м. Шацьк на Волині та у Львові. Працюючи у 1972–1978 рр. науковим співробітником, а згодом головним хранителем фондів Львівського історичного музею, формувалася як дослідник і науковець. Вже тоді її характерними рисами були наполегливість, посидючість, скрупульозність і майже благоговійне ставлення до архівних документів – базису її майбутньої кандидатської дисертації. Раїса Василівна досліджувала торговельні зв'язки західноукраїнських міст з країнами Західної Європи в XVI–XVII ст., етнічний склад, соціальний та правовий статус львівського купецтва вказаного періоду. Предметом її особливого наукового зацікавлення була шотландська купецька община пізньосередньовічного Львова.

Згодом до наукової роботи долучилася й педагогічна: у 1978–1989 рр. працювала на посаді асистента кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Львівського державного університету імені Івана Франка. Оскільки керівником середньовічної тематики на кафедрі був проф. Ю. Гроссман, він доклав чимало зусиль, щоб традиційна для кафедри галузь науки була належним чином забезпечена відповідними кадрами. До того ж вивчення історії соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель в період пізнього феодалізму було в 1970-х – на початку 1980-х рр. провідною кафедральною темою.

У 1987 р. під науковим керівництвом проф. Ю. Гроссмана Раїса Василівна успішно захистила кандидатську дисертацію на тему “Роль міст Руського та Белзького воєводств у торговельних зв'язках Східної Європи з Центральною і Західною Європою в XVI – першій половині XVII ст.”

Як, медієвіст, викладач історії середніх віків, Раїса Василівна, насамперед, чудовий знавець епохи Ренесансу. Читала нормативні курси з середньовічної історії Німеччини, Англії, Франції, Іспанії на факультеті іноземних мов, а також ряд спецкурсів. З-поміж них “Історична географія”, “Середньовічне місто”, “Гуманізм і мистецтво доби Відродження”, “Видатні постаті західноєвропейського середньовіччя”. Досвід, набутий нею під час праці в музеї та в архіві, знадобився й був належно використаний при викладанні нормативних курсів з “Музезнавства” та “Архівознавства”.

Її лекції не були сухими, а наповненими цікавими та маловідомими фактами, що подобалося студентам. Вона не уявляла собі лекції без карти чи ілюстративного матеріалу. Вміла донести свої знання, любила й поважала студентів, допомагала їм як порадами, так і фондами власної бібліотеки.

ХРОНІКА

Одночасно не визнавала панібратства у стосунках з ними. Намагалася об'єктивно ставитися до кожного з них і не робити різниці між ними.

У 1990–1999 рр. перебувала на посаді доцента кафедри археології, античності та середньовіччя. З 1999 р. (після смерті проф. М. Пелешішина) виконувала обов'язки завідувача, а з 2001 р. була шляхом голосування обрана завідувачем цієї ж кафедри. Під її керівництвом у колективі з різнобічними напрямками наукових досліджень й зацікавлень панували гармонія і злагода, хоча час був нелегким – планувалися реорганізація кафедри (з виокремленням кафедри археології та історії стародавнього світу, об'єднанням з кафедрою візантології), перехід на нову (Болонську) систему оцінювання знань студентів.

Упродовж наукової діяльності Раїса Василівна дбала про підвищення фахового рівня: у 1984 р. стажувалася на факультеті підвищення кваліфікації при Московському університеті, у 1992 р. – ФПК при Львівському державному університеті; у 1999 р. проходила стажування у Вроцлавському університеті (Польща). Брала участь у наукових конференціях “Торгівля і купецтво в середні віки в Західній Європі та Візантії” (Москва, 3–4 лютого 1987 р.), “Проблеми історії народів Центральної і Східної Європи в добу розвинутого і пізнього феодалізму” (Львів, 22–23 листопада 1988 р.), “Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку” (16–18 грудня 1988 р., Київ), “Львів: історія-населення-культура” (Краків, Львів).

Раїса Василівна автор понад 20 наукових публікацій, найважливіші з яких: Торгівля міст Руського і Белзького воєводств XVI – першій половині XVII ст. // ЗНТШ. Львів, 1994. Т. 228. С. 123–159; Купці-шотландці в містах Руського воєводства у XVI–XVII ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 1998. Вип. 33. С. 50–55; До історії львівської торгівлі другої половини XVII ст. (за даними митної книги 1669 р.) // Львів: місто-суспільство-культура. Львів, 1999. Т. 3. С. 137–149;

Під її керівництвом були захищені дві кандидатські дисертації: у 2002 р. асист. М. Чорним на тему “Домініканський орден у державах Центрально-Східної Європи у XIII – першій половині XV ст.”, а у 2006 р. асист. О. Файдою на тему “Візантиністика в Київській Духовній Академії в 1819–1919 рр.”

До того ж з 1994 р. і до сьогодні Раїса Василівна є членом спеціалізованої Вченої ради історичного факультету із захисту кандидатських дисертацій.

Колеги та друзі бажають Раїсі Василівні міцного здоров'я, наснаги і нових творчих здобутків.

Ольга ГОРЛАЧЕНКО